דאי לא תימא הכי [1]בנו בתים ושבו ונטעו גנות ואכלו את פרין מאי קאמר אלא עצה טובה קמ"ל הכא נמי עצה טובה קמ"ל תדע דכתיב [2]ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים אלא אמר רבא שתא קמייתא מחיל איניש תרתי מחיל תלת לא מחיל אמר ליה אביי אלא מעתה כי הדרא ארעא תיהדר לבר מפירי אלמה [א]אמר רב נחמן הדרא ארעא והדרי פירי אלא אמר רבא שתא קמייתא לא קפיד איניש תרתי לא קפיד תלת קפיד א"ל אביי אלא מעתה כגון הני דבי בר אלישיב דקפדי אפילו אמאן דחליף אמיצרא דידהו הכי נמי דלאלתר הוי חזקה וכי תימא הכי נמי [ג]אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא אמר רבא [ד]שתא קמייתא מיזדהר איניש בשטריה תרתי ותלת מיזדהר טפי לא מיזדהר אמר ליה אביי אלא מעתה מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה דאמר ליה אי מחית (א) באפאי הוה מיזדהרנא בשטראי [ב]דאמר ליה [ג]חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה אמר רב הונא [ד]שלש שנים שאמרו הוא שאכלן רצופות מאי קמ"ל תנינא חזקתן שלש שנים מיום ליום מהו דתימא מיום ליום לאפוקי מקוטעות ולעולם אפילו מפוזרות קמ"ל אמר רב חמא [ה]ומודי רב הונא באתרי דמוברי באגי פשיטא לא צריכא דאיכא דמובר ואיכא דלא מובר והאי גברא מוברה מהו דתימא (ב) א"ל אם איתא דדידך הואי איבעי לך למיזרעה קמ"ל דאמר ליה חדא ארעא בכוליה באגא לא מצינא לינטר ואי נמי [ה]בהכי ניחא לי דעבדא טפי תנן חזקת הבתים והא בתים דביממא ידעי בליליא לא ידעי אמר אביי מאן מסהיד אבתים שיבבי [ו]ושיבבי מידע ידעי ביממא ובליליא רבא אמר [ז]כגון דאתו בי תרי ואמרי אנן אגרינן מיניה ודרינן ביה תלת שנין ביממא ובליליא אמר ליה רב [ח]יימר לרב אשי הני נוגעין בעדותן הן דאי לא אמרי הכי אמרינן להו זילו הבו ליה אגר ביתא להאי א"ל דייני דשפילי (ג) הכי דאיני מי לא עסקינן [ח]כגון דנקיטי אגר ביתא ואמרי למאן ליתביה אמר מר זוטרא [ט]ואי טעין ואמר ליתו תרי סהדי לאסהודי ליה דדר ביה תלת שני ביממא ובליליא טענתיה טענה

ומודי

דאי לא תימא הכי. הרי שלח ירמיה לאותן שהיו בבבל שגלו עם יכניה י"א שנה קודם גלות צדקיהו בנו בתים ושבו כי לא תצאו משם עד מלאת לבבל שבעים שנה למה ליה להזהירם על זאת אלא עצה טובה (ד) קמ"ל דהוא משיא אותם הכא נמי עצה טובה בעלמא היא: **תדע**. דכל עצמו היה יגע ליעצם עצה טובה דקאמר להו נמי מקום גניזת שטרותיהם היכן הם מתקיימים יותר: **מחיל איניש**. על פירות קרקעו לאדם האוכלן: **אלא מעתה**. כיון דלאחרי שנין מחיל תיהדר ארעא ממי שיצא עליו ערעור לסוף שנתים תיהדר ארעא לבעלים לבר מפירי דהא מחיל ליה עלייהו: **אלמה אמר רב נחמן**. לקמן בשמעתין:

עד כאן פירוש רש"י זצ"ל [ד]
מכאן ואילך פירוש רבינו שמואל ב"ר מאיר

אלמה אמר רב נחמן. לקמן בשמעתין גבי מחזיק בקרקע חבירו ואזיל אידך ואייתי סהדי דאכלן תרתין שנין ולא יותר ואמר רב נחמן הדרא ארעא והדרי פירי של שתי שנים: **תרתי לא קפדי**. על מה שזה יורד לתוך שדהו של חבירו[ה] בלא רשותו ומיהו פירי לא מחיל: **תלת קפיד**. הואיל ושילם באוולתו ליכנס בלא רשות הבעלים וזה שתק ולא מיחה ודאי מכרו לו: **ה"נ דלאלתר תיהוי חזקה**. למי שירד לנכסי דבי בר אלישיב הואיל ולא מיחו (ה): **אי מחית באפאי הוה מיזדהרנא בשטראי**. יותר מג' שנים. ומשני חברך חברא אית ליה ונודע לך שמחיתי ואם היתה לקוחה בידך לכדרך היה לך להזהר בשטרך יותר מג' שנים: **שאכלן רצופות**. אבל אם הניחה שנה שניה ואחר כך אכלה שתי שנים שלישית ורביעית מצי אמר בעל השדה האי דלא מחאי לך היינו משום דאוברת לה שנה שניה דגלית אדעתך דלאו דידך הואי והלכך לא זרעת אותה: **חזקתן שלש שנים מיום ליום**. שלא יהיה הפסק בינתים: **מהו דתימא מיום ליום**. דקתני מתניתין למעוטי מקוטעות דלא תימא שלש שנים מקוטעות קאמר כי היכי דקתני סיפא שדה הבעל חזקתה שלש שנים ואינה מיום ליום אלא ג' חדשים בראשונה וג' חדשים באחרונה וי"ב באמצע: **קמ"ל**. רב הונא דדוקא קתני למעוטי מפוזרות: **ומודה רב הונא**. דדי לו בחזקת אכילת שנים מפוזרות: **באתרא דמוברי באגי**. במקום שנוהגין לזרוע שנה ולהוביר שנה שלא להכחיש את הקרקע דהא אחזיק בה כדמחזקי אינשי. ומיהו שנה שהובירה אינה עולה (ו) לחשבון שלש שני חזקה וצריך לשמור שטרו יותר משלש שנים עד שילקוט שלש שנים. ואי טעין אידך אני באתי בתוך שלש ומצאתי שדה ריקם ולכך לא מחיתי מאי א"ל מ"מ היה לך למחות שאע"פ שלא זרעתיה הייתי עושה בה ניר שאחר הקציר והיה לך להבין שבשביל שלא להכחיש כחה לא חפצתי לזרעה כמנהג שדות העיר: **והאי גברא מוברה**. ועומדת בין שדות בורות כמותה: **חדא ארעא בכולה באגא**. שדה אחת זורעה בתוך בקעה גדולה איני יכול להושיב שם שומר לבדו בשבילה אבל כשכולן זרועות שוכרין שומר בין כולם וגם (ז) כן אין מכניסין שם בהמות: **דעבדה טפי**. בשנה הבאה: **בליליא לא ידעי**. ואפילו הכי הויא חזקה דבשלמא גבי שדה וכל הנך אין דרכן לעשות מלאכה בלילה וכשמעמידין [ו] עדים על מלאכת ימי שלש שנים הרי זו חזקה אבל בתים שדרך לדור בהן בלילה והוא אין יכול להביא עדים שראוהו דר אף בלילות וכיון דלית ליה סהדי על הלילות הוו להו מפוזרות ואם איתא לדרב הונא הא מצי אידך למיטען אני ראיתי שלא היית דר בלילות ולכך לא חשתי למחות דגלית אדעתך דלאו דידך הואי ואמאי הויא חזקה: **שיבבי**. השכנים שלו שראוהו דר בו יום ולילה [ז]היו רגילין להעיד: **שיבבי מידע ידעי**. ואם יטעון ויאמר אייתי לי סהדי דדיירת ביה ביממא ובליליא יוכלו להעיד לו ומיהו אנן לא טענינן ליה כדמפרש בסמוך: **דאי לא**. שאם אין מעידין שהבית של משכיר: **דייני דשפילי**. שאינן בקיאין בדין דייני הכי לקבל עדות אלו אם כבר נתנו שכר הבית למשכיר ומעולם בכי האי גוונא לא איירי רבא: **אמר מר זוטרא אי טעין כו'**. מילתא באנפי נפשה היא דפשיטא ליה למר זוטרא דאע"ג דבעו כל הנך אמוראי לעיל ג' שנים רצופות אפ"ה אין מחייבין את המחזיק להביא עדים שיעידו בפירוש על כל הימים והלילות אלא יעידו סתם שראוהו דר ג' שנים ומסתמא אם (ח) דר בבית אף בלילות דר בו וקאמר מר זוטרא דאי טעין מערער ואמר אייתי סהדי כו' טענתו טענה וצריך שיבואו עדים של לילות וימים דכיון דטעין טענת ברי דקאמר אני ראיתיו שלא דר בלילות בביתי ולכך לא מחיתי ואין חזקתו חזקה ולכך אני אומר אייתי סהדי דדר ביה תלת שנין בין ביממא בין בליליא הלכך צריך להביא עדים להכחישו ולומר לו שהיה לו למחות:

הכי

שתא קמייתא **לא** קפיד וכו'. תימה (ט) מנא לן דר' ישמעאל דוקא יליף משור המועד ולא רבנן אינהו נמי מצי גמרי משור המועד דהיינו טעמא נמי דלעיל דגמר משור המועד דכיון דקפיד בג' זמנין ולא מיחה א"כ ודאי מכרה או נתנה לו וי"ל דלא דמי דודאי דר' ישמעאל דאזיל בתר אכילות שפיר מצי למיגמר משור המועד דמה התם הוחזק נגחן בג' פעמים אף כאן בשלש אכילות אם לא שמכרה לו היה מקפיד ואין זה וזה תלויים בשהוי זמן אבל לרבנן דתלוי בשהוי זמן כמה ישהה ויקפיד לא שייך למגמר משור המועד: **אלא** מעתה מחאה שלא בפניו כו'. פירש"י דליכא לאוקמי פירכא דאביי אלא כשהן (י) בעיר אחת דאי בעיר אחרת היכי פריך דלא תהא מחאה ותהא חזקה אדרבה כיון דלא הויא מחאה לא הויא חזקה דהא אינו צריך לצאת בעיר אחרת לפני המחזיק ולמחות כדמוכח לקמן: **הני** נוגעין בעדותן הן. ואם תאמר ואמאי הוו נוגעין בעדות הא איכא מיגו דה"מ אמרי פרענא לך אגר ואע"ג דבתר דתקון רבנן שבועת היסת לא מהימני לאסהודי בהאי מיגו כדאיתא בריש האיש מקדש (קדושין מג:) הכא דאמתני' קיימינן ואכתי לא ניתקנה שבועת היסת מאי פריך להימניה במיגו ויש לומר דהאי לאו מיגו הוא שירא לומר פרענו לך כי שמא יזכה האחר (כ) ויתבע מהם פעם שנית [וע"ע תוס' שבועות מה: ד"ה כעדים]: **אמר** מר זוטרא אי טעין ואמר כו'. הקשה ר"י בר מרדכי לפ"ה כי לא טעין נמי אמאי לא נשאל מהן כי שמא אינן יודעין על הלילות שלא נוציא על פיהן שלא כדין דבכל עדיות אנו דורשין יפה וכאן נמי אמאי לא נחקור אותן מספק ולאו פירכא היא דכיון שהעידו על הימים אפי' יאמרו אין

אנו

מסורת הש"ס

א) [לקמן לג:], ב) [שבת לה: מגילה יח: גיטין יח. חולין ט. לב.], ג) [לעיל כח: וש"נ], ד) כדפוס פיזרו הנוסח "יכלן מת רש"י ז"ל", ה) מהרש"ל מוחק תיבות, של חבירו, ו) [וכשמעידין. רש"ל], ז) נ"ל שם.

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פי"א מהלכות טוען הלכה ב סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' קמ סעיף ז:

ד ב מיי' שם הל' ה וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' קמו סעיף א:

ה ג מיי' שם פי"ב הל' ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קמ סעיף ח וסי' קמא סעיף כ:

ו ד ה מיי' שם וסמג שם טוש"ע ח"מ סימן קמא סעיף ג:

ז ו ז מיי' שם הלכה ב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קמ סעיף ח וע"ש בהג"ה:

ח ח [וע"ש בהשגות ובמ"מ] טוש"ע שם סעיף ט וסי' לו סעיף יג:

ט ט מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סי' קמ סעיף ח:

◆

תורה אור השלם

1 בְּנוּ בָתִּים וְשֵׁבוּ וְנִטְעוּ גַנּוֹת וְאִכְלוּ אֶת פִּרְיָן: ירמיהו כט ה

2 כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָקוֹחַ אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנָה הַזֶּה וְאֵת הֶחָתוּם וְאֵת סֵפֶר הַגָּלוּי הַזֶּה וּנְתַתָּם בִּכְלִי חָרֶשׂ לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים: ירמיהו לב יד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי מחית באנפאי הוה: (ב) שם מהו דתימא מצי א"ל אם איתא וכו' לא מצינא דאינטר ואי נמי: (ג) שם דייני דשפילי דייני הכי מי לא: (ד) רש"י ד"ה דאי לא וכו' עצה טובה היה משיא כצ"ל ותיבות קמ"ל דהוא נמחק: (ה) רשב"ם ד"ה ה"נ דלאלתר וכו' ולא מיחו הס"ד ואח"כ מ"ה טפי לא מיזדהר הלכך היה לבעלים הראשונים למחות בתוך שלש שלא יחזיק בקרקע שלו ואם לא מיחה הפסיד הס"ד ואח"כ מ"ה אי מחית: (ו) ד"ה באתרא וכו' עולה לו לחשבון וכו' עד שילקוט תבואות ג' שנים ואי טוען אידך ואומר אני: (ז) ד"ה חדא וכו' וגם אין מכניסין שם: (ח) ד"ה אמר מר זוטרא וכו' ומסתמא אם בימים דר: (ט) תוס' ד"ה שתא וכו' תימה א"כ מנא לן: (י) ד"ה אלא וכו' כשהן דרין בעיר אחת וכו' לצאת לעיר אחרת: (כ) ד"ה הני וכו' יזכה האחר בדין ויתבע:

◆

רבינו גרשום

אלא אמר רבא. משום האי טעמא אמרו רבנן דבעינן ג' שנין לחזקה: מחיל איניש ואינו חושש אם יעשה בה חבירו כלום תבואה אבל תלת לא מחיל והיכא דלא מיחה בג' שנין בודאי הוה חזקה: אם כן הואיל דאמרת דתרתי שנין מחיל ליה מאי דעביד בגוה: אם כן מיחה והדרא ארעא תיהדר לבר מפירי דעבד בה דקיימא השתא אלמה אמר רב נחמן וכו': לא קפיד אם שלא ברשותו ירד בה. תלת קפיד שלא יחזיק בה ומוחה: הכי נמי דתהוי לאלתר חזקה אם נשתמש אדם בנכסי דבר אלישיב. נתת דבריך לשיעורין דלמאן דלא קפיד יהבת ג' שנין לחזקה ולמאן דקפיד לאלתר הוי חזקה: [תרתי ותלת] מיזדהר איניש בשטריה. שירא שמא שאם יערער אדם על מקחו שיהא לו לראיה ושוב מייאש לשומרו וכיון דהכי קים להו לרבנן דטפי לא מיזדהר מכלל שאם יבוא ויערער אדם לאחר ג' שנין אין בידו ממש אע"פ שאבד השטר משום דמוקמינן בידו בעדי חזקה שיש בידו ג' שנים: א"כ דטפי לא מיזדהר הואיל ולא שמע שום מערער. אם כן כי מיחה אדם בתוך ג' שנים במקום אחר שלא בפניו אמאי הוי מחאה הא מצי אמר ליה האי כיון דלא מחית באפאי לא מיזדהרנא בשטראי:

רבינו גרשום (המשך)

ומשני דאמר ליה אידך חברך חברא אית ליה והוה לך לשמור שטרא: למעוטי מקוטעות שלא תהא סוף ראשונה ותחלת אחרונה ואמצעי' שלמה (א) ולעולם שלמות בעינן ואפי' מפוזרות כגון שנה ראשונה ושלישית וחמישית קמ"ל רב הונא דרצופות בעינן ג' שנים והיינו מיום ליום דקאמר מתני': מודי רב הונא באתרא דמוברי באגי. שאותה שדה שזורעה שנה אחת. שניה מניחין אותה בורה אם כן רגילין אפי' לא החזיק כי אם מפוזרין הוה חזקה דמצי למימר ליה למערער החזקתי בה בשעה שרגילין בני אדם לעבוד שדותיהן: קמ"ל רב הונא. דמצי למימר לי' המחזיק איזרענא ארעאי הואיל דהני סביבותי אינן זורעין חדא ארעא בכולי באגי דאינן זורעין לא מצינא למינטר מקמיה דריסת רגל עוברין ושבין ומשו"ה לא זרענא לה. ואי נמי מצי למימר בהכי ניחא ליה דלא למיזרעה דעבדא טפי בשתא אחריתא: בליליא לא ידעי אינשי אי דייר בה המחזיק אי לא ואע"ג דהני תלת שנין אינן רצופין משום לילותא אפ"ה הויא חזקה וקשיא לרב הונא דאמר בעינן רצופין: ומתרץ אביי דמאן מסהיד אבתים דהאי מחזיק דייר בהם שיבבי הבית ואינהו מידע ידעי דהוה דייר ביה בין ביממא בין בלילה ואכתי רצופות נינהו: ורבא מתרץ כגון דאתו וכו' אנן אגרניה מינה דמחזיק: הני עדים נוגעין בעדותן דמשום ריוח שלהן מסייעי למחזיק דאי הוי אמרי ביממא דיירינן בלילה לא דיירינן לא הויא חזקה ושלא כדין יהביתו ליה ואכתי חייבין אתון למיתן למערער זימנא אחריתא אגריה ומשום הכי נוגעין בעדותן הן ואמאי מהימני. אמר ליה רב אשי דייני דשפילי מושפלים. דייני הכי שיהיו מאמינים להם מאחר שנתנו השכירות מי לא עסקינן דנקטי אכתי אגרי' בידי' ואמרי למאן ניתביה דאכתי לא יהבי דאינהו לא איכפת להו למאן מחייב להו למיתביה אי למחזיק אי למערער משום הכי מיהמני דלא נגעי בעדותן: אמר מר זוטרא כשטוען המחזיק כבר היא בידי שני חזקה ואמר המערער לייתי סהדי דלסהוד ביה דדייר בה תלת שנין ביממא ובלילה טענתיה טענה אבל אי לא טעין הכי אנן לא ילפינן ליה למטען:

א) נראה דצ"ל ולאפוקי שלמה דשלמות בעינן ולעולם אפי' מפוזרות וכו'.